
Секція 8

ГУМАНІСТИЧНО-ПРАВОВА ПАРАДИГМА ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Т. Л. БІЛОУС

Сумська філія Харківського національного університету в внутрішніх справах

ХАРАКТЕРИСТИКА ФАКТОРІВ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У сучасному психолого-педагогічному й методичному аспектах знань існує багато концепцій та моделей становлення професійного образу майбутніх фахівців, серед яких проблема адаптації студентів, а потім й випускників ВНЗ, висувається на перший план. У молоді, яка після вступу до ВНЗ потрапляє в нове соціальне середовище, особливо актуальною є проблема адаптації, швидкість і ступінь якої в нових умовах впливають на успішність навчання, психологічний комфорт та в цілому на ефективність функціонування системи вищої освіти.

Процес адаптації є тривалим і не завжди успішним. У значній кількості студентів першого року навчання виникають проблеми, які пов'язані з особистісними якостями, відсутністю навичок до самостійної навчальної діяльності, не сформованістю професійного самовизначення. Студенти зіштовхуються із труднощами, зумовленими психологічною невідповідністю до освоєння обраної професії. Серед студентів-першокурсників наявні особи, як, психологічно не підготовлених до освоєння професії визначеної вищим навчальним закладом. Це негативно впливає на хід процесу адаптації. Труднощі, з якими зіштовхуються студенти-першокурсники на першому етапі адаптації, дуже різноманітні. На процес адаптації впливають найбільш типові і розповсюджені чинники: мотивація навчання й професійного самовизначення, труднощі саморегулювання, самостійність розумової праці, соціальні та моральні цінності, відносини з викладачами та одногрупниками.

У багатьох студентів-першокурсників відсутні навички самостійної навчальної роботи: вони не вміють конспектувати лекції, працювати з підручниками, першоджерелами, аналізувати інформацію великого обсягу та чітко викладати свої думки.

Важливим аспектом соціально-психологічної адаптації є взаємодія особистості та соціального середовища, за умов коли соціум сприяє

реалізації потреб і стремлень особистості, розкриттю й розвитку її індивідуальності.

Багаторічні дослідження адаптації студентів до навчальних навантажень показують, що перший рік навчання у ВНЗ супроводжується найбільш вираженими функціональними зрушеннями в організмі студентів, зламом старого й формуванням нового динамічного стереотипу, пов'язаною з цим нервово-психічною напругою.

При дослідженні значного кола проблем соціально-психологічної адаптації ми виходили з такої закономірності: чим більш складним є середовище (якісно інший зміст освіти, спільної діяльності, вимог до студента, інші форми контролю знань, самостійність тощо) і чим більш кардинальні зміни відбуваються в ньому за короткий проміжок часу, тим важче студентам адаптуватися до нових ситуацій життя у вищому навчальному закладі.

Очевидно, що саме значна кількість, масштабність і новий рівень змін при переході молодого людини від загальноосвітньої школи до життя у вищому навчальному закладі ставить проблему адаптації в центр уваги всього педагогічного колективу ВНЗ. Успішність адаптації визначається виключно характеристиками середовища та психічного світу студента-першокурсника.

Науковець В. Конопльов розглянув, що соціально-психологічна адаптація, будучи певним взаємодоповненням активності (студент цілеспрямовано видозмінює навколишнє оточення) і пасивності (він змінює свою поведінку, зміст і характер дій під впливом оточення) форм, завжди спрямовується полярними тенденціями-процесами адаптивності-неадаптивності, тобто тими психорегулятивними механізмами, які реально представлені у внутрішньому світі особистості [2]. Звідси стає зрозумілою актуальність проблеми, важливість і необхідність вчасного виявлення показників дезадаптованості студентів на початковому етапі навчання та їх психокорекції.

Б. Ананьев зазначає, що основним напрямком розвитку адаптивної активності студента безпосередньо пов'язаний з процесами оцінки та прийняття ним норм і цінностей оновленого соціального оточення (осіб, груп, колективів), до якого він входить, а також сформованих тут форм соціальної взаємодії (формальних і неформальних міжсуб'єктних зв'язків, стилю керівництва тощо) і форм предметної діяльності (наприклад, способу виконання студентом своїх обов'язків, глибини розуміння, прийняття та розв'язання ним зовнішніх навчальних завдань і т. ін.) [1].

Отже, можемо сказати, що факторами соціального середовища є: фактори підтримки самооцінки; умови сприятливі для самореалізації; умови сприятливі для адаптації; психологічна підтримка соціального оточення (емоційна підтримка близьких, друзів, співробітників, їх

конкретна допомога в справах). Всі ці фактори є важливим аспектом соціально-психологічної адаптації студентів вищих навчальних закладів.

Література

1. Ананьев Б. Избрание психологического труда / Ананьев Б. // В 2 т. Т. 1. – М.: Педагогика, 1980. – 220 с.
2. Конопльов В. В. Психологічна адаптація курсантів ВНЗ МВС України до діяльності підрозділів кримінальної міліції: автореф. дис. канд. психол. наук: 19. 00. 06 / В. В. Конопльов, Нац. акад. внутр. справ України. – К., 1999. – 16 с.

Л. Я. БІРЮК, С. Г. ПІШУН

Глухівський національний педагогічний університет імені О. Довженка

ДО ПИТАННЯ ПІДХОДІВ У ТРАКТУВАННІ ДЕФІНІЦІЇ «ЯКІСТЬ ОСВІТИ»

Аналіз поняття «якість освіти» дає змогу виділити як широкий, так і вузький спектри трактування даної дефініції. З позицій загального підходу якість освіти тлумачиться як сукупність її атрибутів та їх проявів, що сприяють задоволенню сфери потреб людини й співпадають з інтересами розвитку соціуму й держави. Також якість освіти можна визначити як соціальну категорію, яка визначає рівень, ефективність реалізації процесу освіти в суспільстві, формування як громадянських, так і професійно набутих компетенцій особистості. Як зазначає О. Ляшенко, «якість освіти – це узагальнений показник розвитку суспільств у певному часовому вимірі» [1, с. 10].

Якісний показник освіти можна також визначити сумарністю показників, які кваліфікують різнобічні аспекти навчальної практики освітнього закладу. Це стосується змістової, методичної складових освіти, форм навчання, матеріально-технічної бази, учительського персоналу, що забезпечують розвиток компетенцій учнівської молоді. М. Поташник розглядає якість освіти як «співвідношення мети і результату, як міру досягнення мети» [2].

Деякі дослідники вважають, що майбутні випускники шкіл та вишів є, з одного боку, споживачами (це стосується інформаційного поля, яке вони отримують в освітніх установах), з іншого – тими, хто пропонує власні знання й уміння роботодавцям. Окрім того, результативність освіти, її оцінка може залежати від дітей, учителів, школи, коледжу відповідно до різних параметрів, вимірів, рівнів. Отже, кожного разу мова буде йти про нетотожність результатів. Це константа більш вузького, спеціального змісту якості освіти.

Поняття якості є багатовимірним і суб'єктивним. Неоднозначність тлумачення цього поняття з'являється тоді, коли воно використовується в